

mōndig +

Kleurrijk

vooraf

Machteld Stam

Volgend jaar vindt in Zwitserland, in Zürich, de herdenking van 500 jaar anabaptisme plaats. Diegenen die daar naartoe gaan raad ik aan om in Zürich ook de Fraumünster te bezoeken, beroemd om de indrukwekkende glas-in-loodramen van Chagall. Ik bezocht die kerk tijdens een vakantie. Toen ik naar de ramen stond te kijken, met de zon die door de heldere kleuren scheen, werd ik geraakt door de schoonheid en de emotie die de kunstwerken uitstralen. De tinten, van diepblauw tot levendig rood, lijken samen te dansen en vertellen elk hun eigen verhaal. Die prachtige ramen met die verscheidenheid aan sprekende kleuren doen mij denken aan doopsgezinde gemeenten. Net zoals de kleuren

in de ramen, brengen leden en vrienden hun eigen unieke karakter en bijdrage in een gemeente. Het ene gemeentelid is energiek en direct, altijd klaar om het voortouw te nemen. Een ander is een empathische luisteraar of een zuster of broeder die juist vragen stelt waardoor je aan het denken wordt gezet. Weer iemand anders is de gestructureerde planner, terwijl een creatieveling de gemeente met innovatieve ideeën verrast. Samen vormen ze een dynamisch geheel, waarin elk type een essentiële rol speelt. Juist deze verscheidenheid aan stemmen en talenten brengt eenheid in de gezamenlijke missie van een gemeente, net als de verschillende kleuren in Chagalls ramen.

expositie

Kalle Brüsewitz

kleurverhaal

Vol kleur is Kandinsky's werk zeker. En de kleuren geven een leven weer. Een geschiedenis van een persoon, maar ook de geschiedenis van de kunst en van de wereld. Voor een deel in ieder geval. Wassily Kandinsky kwam vanuit Rusland terecht in Berlijn en Parijs. Hij begon figuratief, maar aan het begin van de 20e eeuw ontdekte hij de abstracte kunst. De 'emancipatie van de kleur'. De kleur die beter tot z'n recht zou komen als hij werd ontdaan van elke

inhoud. Deze tussenperiode was een gelukkige tijd, waarin kleur heel belangrijk was. Na de Eerste Wereldoorlog werd Kandinsky docent aan het Bauhaus in Weimar. In die tijd maakte hij zijn meeste werk. Veel abstract, geometrisch, veel vorm, veel kleur. Rond 1933 vluchtte hij naar Frankrijk, omdat hij in Duitsland niet veilig was vanwege het opkomend nationaal-socialisme. Zijn werk uit die periode laat zijn ongeluk zien. Ondanks dat hij veilig was in Parijs, zijn de kleuren veel doffer en is alles

strakker. Het is een fase, maar de loop van de geschiedenis zit erin verweven. De tentoonstelling in het nieuwe H'Art Museum in Amsterdam (de voormalige Hermitage) geeft een perfect overzicht van het werk van Kandinsky. Een kleine geschiedenis van de kunst en van de wereld.

foto Kalle Brüsewitz

colofon

Mondig+ is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en verschijnt zes keer per jaar, in het hart van *Mondig*.
Redactie Kalle Brüsewitz, Marijke van Duin, Essemie van Dunné,

Jeannette den Ouden, Machteld Stam & Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor Haarlem
Druk GBU printmedia
Oplage 5.000

Papier Maxi Offset
FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14 | communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
© ADS 2024

kleuren

zag jij de kleuren
van de mantel van mijn broer?
het geel van het zand van de woestijn
het oranje van de avondhemel
het groen van de palmtakken
het roze van de bloemen in de tuin
van mijn moeder

ik zag ze niet

ik zag
het zwart van de afgunst
het grijs van de woede
het donkere bruin
van het geronnen rood
van zijn bloed

ik wist niet wie hij was

nu zie ik de kleuren van mijn broer
zonder mantel
het purper van de moed
het koningsblauw van het vertrouwen
het goud van het hart
het wit van de vrede

– bij Genesis 50:15-21

foto Julian Hochgesang

Kleurrijk leven

In de jaren zestig kregen we beelden te zien van mensen in maoïstisch China.

Ze liepen in unisex kledij, met grijs-blauwe broek en dito jasje. Allemaal, mannen én vrouwen. In hun massale grauwheid leken ze mij toen niet erg gelukkig.

Op dit moment zien we in landen als Iran en Afghanistan opnieuw dat minstens de helft van de bevolking – de vrouwen – gebukt gaat onder strenge kledingregels: in lange donkere gewaden en liefst ook nog met gezichtsbedekking. Kunnen wij ons er een voorstelling van maken

hoe het voelt dat je niet gezien mag worden? Naast het onderdrukkende effect ervan haalt het ook alle kleur uit je leven.

Mede daarom heb ik een hekel aan uniformen: ze zijn allemaal identiek van kleur en snit en meestal ook in een ongelofelijk saaie kleur. Er is bijna geen onderscheid meer te maken tussen de verschillende uniformdraggers, waardoor zij verdwijnen in een onpersoonlijk geheel. Dat kan de bedoeling zijn, natuurlijk. Zo is het in het leger niet handig als elke soldaat tijdens een missie

individueel herkenbaar zou zijn. En ook in de rechtbank is de persoon van de rechter ondergeschikt aan de functie, zoals de toga laat zien.

Vanaf eind jaren tachtig werd het binnen een aantal protestantse kerken gewoonte dat predikanten een witte ‘albe’ gingen dragen. Hun redenering was plausibel: zolang je in functie bent als dienaar van Gods woord, sta je er tijdelijk niet als jezelf en bedek je jezelf met een ‘neutraal’ lang gewaad. Eerlijk gezegd zie ik liever dat de gemeente tijdelijk het woord verleent middels een handdruk aan hun voorganger, en dat deze na de dienst het ontvangen vertrouwen ook weer met een handdruk teruggeeft. In eigen kleding, wel te verstaan. Bij doopsgezinden is dit trouwens al eeuwenlang een goede gewoonte.

Geef mij maar kleuren, patronen, tekeningen en contrasten én hun oneindige combinaties. Kleuren zijn ons gegeven, vanaf het begin van het bestaan. We kunnen ze wel verklaren met breking van het licht, prisma's, regenboog en zonneshijn, maar ze vertegenwoordigen ook een geheimzinnig wonder. In de natuur zijn de nuances ontelbaar en er is geen kleur die niet past bij een andere kleur. Er wordt wel gezegd dat ook blinde of slechtziende mensen toch inwendig een soort kleursensatie kunnen ervaren. Er zijn zelfs componisten die in hun hoofd kleuren ‘zien’ bij het horen van bepaalde toonsoorten of muziekstukken.

Wij mensen zijn even kleurrijk als de natuur om ons heen. We zijn niet gelijk aan elkaar en we hebben allemaal specifieke kwaliteiten en hebberigheden, die onze eigen ‘kleur’ bepalen. De één is uitbundig van aard, passend bij een felle kleur, de ander kleurt donkerder vanwege een wat toberige inslag, weer een ander kleurt in bescheiden pasteltinten en nog weer een ander wisselt van kleur, zoals de seizoenen. De verschillen en de nuances zijn legio en dat maakt het leven en samenleven met elkaar ook zo spannend,

uitdagend én veeleisend. Want hoewel alle kleuren in principe met elkaar te combineren en te verenigen zijn, is dat in de mensenwereld helemaal niet zo vanzelfsprekend. Er zijn leefregels en wetten als moreel kompas nodig om ieders kleur te waarderen en zo een zeker evenwicht in het samenleven te bewaren.

En er zijn verhalen nodig, kleurrijke verhalen, die ons helpen te begrijpen wat het betekent om mens te zijn onder de mensen. Hoe ingewikkeld dat kan zijn laat het verhaal van Jozef zien.¹

hoe voelt het dat je niet gezien mag worden?

Jozef was de geliefde zoon van zijn vader Jacob, de elfde zoon in de familierij.² De tien oudere broers waren Jozefs halfbroers; zij deden het zware werk en zorgden voor de kudde op het land. Jozef kreeg een uitzonderingspositie – wat wij nu een pedagogische misser van Jacob zouden noemen. Hij benadrukte zijn liefde voor Jozef door hem een kleurrijke mantel te geven,³ die hem zichtbaar onderscheidde van zijn broers, wat hen afgunstig maakte. Hij ging zowaar zelf geloven in zijn favorietenrol en droomde dat zijn broers zich als korenschoven of als sterren voor hem neerbogen als was hij een koning. Hij vertelde hun zijn dromen en dat maakte dat zij zich tegen hem keerden. Na onderling geruzie verkochten ze hem als slaaf aan een karavaan naar Egypte. De mooie jas besmeurden ze met geitenbloed en zo misleidden ze Jacob met de boodschap dat Jozef door wilde dieren was verscheurd. Nu moesten ze leven met de gevolgen van hun daden en het verdriet van hun vader verdragen.

Het valt niet mee te moeten leven met een zelfbedachte leugen en de broers kregen na jaren dan ook wroeging over wat ze Jozef en hun vader aangedaan hadden. Samenleven betekent immers ook: elkaars eigenaardigheden verdragen.

mensen zijn kleurrijk

Jozef werkte intussen in Egypte als slaaf, en na een bizar verleidingsverhaal belandde hij in de gevangenis. Door de dromen van de farao vak-kundig uit te leggen eindigde hij tenslotte als onderkoning aan diens hof. Een kleurrijk leven, opgebouwd in den vreemde, helaas zonder zijn vader en broers. Daar kwam verandering in toen er hongersnood uitbrak in Israël. Veel families, waaronder ook Jacob en zijn zonen, trokken naar Egypte om graan te kopen. Jozef zag hen naderen en was vol wantrouwen. Hijzelf was voor de broers onherkenbaar in zijn schitterende koningskleren... Pas nadat hij was overtuigd van hun goede bedoelingen en oprecht berouw, maakte hij zichzelf in tranen aan hen bekend. Er volgde een emotionele verzoening tussen hen. Daarna ontfermde Jozef zich over hen door zijn voorspoed met hen te delen en kregen zij als vluchtelingen langdurig onderdak in Egypte.

Houd dus kleur op de wangen en gun een ander hetzelfde, want niemand leeft voor zichzelf. +

- 1 Genesis 37-50
- 2 Zijn jongere broer Benjamin speelt in het onderhavige verhaal geen actieve rol
- 3 Zie ook NLB Lied 166a Hij wandelt in zijn koningsjas van Karel Deurloo

*Hij wandelt in zijn koningsjas,
gekregen van zijn vader;
en droomt al dat hij koning was:
zijn broeders treden nader
en buigen zich voor Jozef neer.
Hij droomt het telkens weer.*

*Maar nee, een koning wordt hij niet.
Zijn jas wordt afgenomen;
zijn broers verkopen hem als slaaf.
Zo eindigen zijn dromen.
Zijn vader leeft in diep verdriet,
want Jozef is er niet.*

*Maar in Egypte gaat het goed.
hij krijgt het voor het zeggen.
Hij wordt een dromenmeester die
ook dromen uit kan leggen.
De koning droomt van hongersnood
en Jozef zorgt voor brood.*

*Als opperbroodverkoper ziet
hij daar zijn broeders komen.
Zij buigen zich eerbiedig neer.
Het is als in zijn dromen.
Ze komen in de hongersnood
bij Jozef om hun brood.*

*Maar zijn de broers ook échte broers?
Dat is wat hij wil weten:
'Kom maar terug met Benjamin,
dan geef ik jullie eten.'
Maar vader Jacob stemt niet in.
Het is zijn Benjamin.*

*Als toch de honger weer begint,
dan moeten ze weer reizen.
De jongste mag van Jacob mee,
want Juda wil bewijzen
dat hij een broer is. Hij staat in
voor kleine Benjamin.*

Lied 166a | tekst Karel Deurloo | bij Genesis 37-45

foto Hudson Hintze

‘Die pop lijkt op Ivy!’

Ellen Brudet (54) heeft een bijzondere speelgoedwinkel in Amsterdam.

Het is de allereerste en nog steeds enige winkel in Europa die zwarte poppen verkoopt. Een poppenwinkel zoals geen andere: ‘Colourful Goodies’.

Ellen: ‘Ik miste vroeger de identificatie met mijn speelgoed. En ook weer niet. Ik was er snel aan gewend dat speelgoed blijkbaar wit is. Ik ben een kind van een Surinaamse vader en een Nederlandse moeder. Daar ben ik trots op. Toen ik klein was vond mijn moeder het heel verdrietig dat ze nergens een gekleurde pop kon vinden. Ze wilde zo graag dat ik een pop kreeg waar ik me in herkende. Intussen speelde ik wel gewoon met witte poppen, en toen mijn moeder uiteindelijk na jaren een gekleurde pop vond wilde ik hem niet meer. Ik was inmiddels zo gewend aan het feit dat poppen wit waren.’

Brudet maakte er haar missie van om kinderen een andere ervaring te geven, omdat haar moeder zoveel moeite moest doen. De woorden van haar moeder houdt ze bij zich als motivatie: ‘Kinderen verdienen representatie’.

erachter zit. Want wil elk kind niet het idee hebben dat het erbij hoort? Als je dan ziet dat hoofdrolspelers in kinderboeken altijd wit zijn... Net als in kinderfilms. Gelukkig is dat aan het veranderen, en daar ben ik blij mee.’

Brudet ging met haar poppen in 2011 op de markt staan en uiteindelijk opende ze in 2016 haar winkel. Inmiddels zijn er verkooppunten over de hele wereld en heeft de winkel veel internationale klanten. Net als de poppen, ook die komen van over de hele wereld.

‘Ik doe dit omdat het voor kinderen zo belangrijk is dat ze weten dat ze er mogen zijn. Dat ze, net als andere kinderen, herkenning vinden in boeken, poppen en ander speelgoed. En het gaat natuurlijk om veel meer dan alleen die herkenning. Het gaat om een stukje bestaansrecht. Het is de filosofie die

Inmiddels zijn er veel meer poppen dan alleen gekleurde. Ook poppen met aandoeningen als vitiligo, albinisme of het Down-syndroom zijn inmiddels te koop. ‘Alle kinderen verdienen representatie. Waarom zou ik stoppen bij alleen poppen van kleur? Ik kreeg laatst een filmpje toegestuurd van een meisje met het syndroom van Down die haar pop voor het eerst zag. Toen moest ik huilen. Ook kwam er eens een moeder binnen met haar dochtertje Ivy. Het meisje keek met grote ogen de winkel rond en wees naar een pop. ‘Mama, die pop lijkt op Ivy!’ Dat is wat mij drijft en waar ik het voor doe.’ +

colourfulgoodies.nl

foto VICE

‘...als ik adem, adem ik oma!’

Adem

Ik zit voor een gezinsdienst ergens buiten, tussen de bomen.

Een stuk of tien gezinnen zijn er, met kinderen van twee tot tien jaar. We steken een kaars aan, zingen liedjes en zijn samen stil. Ik laat ze naar de wind luisteren, de zon voelen op hun wangen, en de grond onder hun billen voelen. Ze hebben hun ogen dicht en voelen hun adem in en uit hun longen stromen. Ik vertel ze het scheppingsverhaal, het tweede, en vertel ze over hoe in dit verhaal de mens ontstaat. Wat stof van de grond en ademhaling van leven, dat is alles. Een beetje klei met een ziel erin. Dat is wat we zijn.

Dan komen de kinderen aan het woord. Ze spreken over

ademen, over hoe diep je kan ademen en je adem inhouden. Dat dat kan tot je flauwvalt en je dan vanzelf weer gaat ademen, of je wilt of niet. Alsof iemand of iets het inblaast, vinden ze. En dat je ademt zonder na te denken, de hele dag. En nacht. ‘Dan heet het snurken’, roept iemand, ‘tenminste, bij mijn vader...’

We staan op, drinken limonade en doen een spel. Met kaartjes met plaatjes van dieren die ze zo snel mogelijk ergens heen moeten brengen en een naam moeten geven. En er zijn tikkers om het spannender te maken. Na afloop staan we in een kring, en bedenken wanneer we elkaar weer zullen zien.

Naast me staat een klein meisje, ze is nogal stil geweest. ‘Mijn oma is dood’, zegt ze ineens tegen me. Ik wil iets antwoorden, over hoe verdrietig dat is. Maar ze praat al door. ‘Al haar adems zijn er nog, toch?’ Ze kijkt me aan. ‘Mooi bedacht’, zeg ik, ‘ik geloof dat je gelijk hebt.’ ‘Haar adems zijn ook in mij, want ik heb heel vaak vlakbij haar geademd. Dus als ik adem, adem ik oma!’ Ik kijk haar aan. De kring valt uiteen, en het meisje rent naar haar ouders.

Ik glimlach, denk aan mijn eigen oma, en adem. +